

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie (Aleksander Głogowski) 5

Henryk Wardęski — Moje wspomnienia policyjne 13

Od Autora 15

Rozdział I 19

Lipiec 1914 roku. — Sytuacja polityczna. — Oczekiwanie wypowiedzenia wojny przez Niemców. — Ewakuacja władz wojskowych i cywilnych z miasta Włocławka. — Zawiązanie Komitetu Obywatelskiego i utworzenie Straży Obywatelskiej. — Wypowiedzenie wojny. — Ustąpienie Rosjan za Wisłę. — Moje wstąpienie do Straży Obywatelskiej. — Działalność Straży w mieście. — Wkroczenie pierwszych oddziałów wojska niemieckiego. — Zarządzenia Niemców. — Koniec sierpnia 1914 roku i mój wyjazd do Warszawy.

Rozdział II 33

Warszawa w sierpniu 1914 roku. — Nastroje polityczne na początku wielkiej wojny światowej. — Odezwa wielkiego księcia Mikołaja. — Pierwsze transporty rannych na ulicach Warszawy. — Popularność wojny. — Sprawozdania polityczne. — Walki pod Warszawą w październiku 1914 roku. — Niepowodzenie niemieckiej ofensywy. — Legiony Polskie przy armii rosyjskiej. — Początek 1915 roku. — Ataki aeroplanów niemieckich. — Lipiec 1915 roku. — Ewakuacja Rosjan z Warszawy. — Atak Niemców i wkroczenie ich do Warszawy 5 sierpnia 1915 roku.

Rozdział III 55

Moje wstąpienie do Straży Obywatelskiej m.st. Warszawy. — Służba w I-szym komisariacie. — Zarządzenia Niemców. — Wezwanie do policji niemieckiej. — Przejście na służbę do komisariatu XI-tego. — Praca moja na nowym miejscu służby. — Działalność nasza jako służby bezpieczeństwa. — Rozwiązanie Straży w końcu stycznia 1916 roku. — Nominacje. — Organizacja Milicji Miejskiej. — Pożegnanie Straży przez komendanta St. Popowskiego. — Ostatnie chwile ustępującej organizacji.

Rozdział IV 81

Milicja Miejska m.st. Warszawy. — Etaty Milicji. — Pierwszy rozkaz dzienny Naczelnika Milicji, księcia Radziwiłła. — Nominacje komisarzy i podkomisarzy. — Mój komisarz. — Początki służby w komisariacie XI-tym. — Umundurowanie Milicji i uzbrojenie. — Kursy wyszkolenia wojskowego. — Komendant Łączkowski. — Przestrzeganie dyscypliny. — Zebrania komisarzy. — Moja pierwsza dyscyplinarka. — Dochodzenia policyjne. — Domniemana zbrodnia na tle seksualnym. — Odwiedziny niemieckiego prezydenta policji von Glasenappa. — Adiutant Tomorowicz. — Pierwszy bunt plutonu Milicji. — Dyżury nocne w biurze Naczelnika Milicji. — Telefonogramy. — Samobójcy. — Zbrodniarze.

Rozdział V 121

Komisariat XI-ty. — Walka z żebractwem. — Epidemie. — Głód wśród ludności miasta. — Ogonki. — Karty żywnościowe. — Rozruchy głodowe 1917 roku. — Zajścia. — Wypadki obłąkania. — Tragiczny wypadek z komisarzem XII-tego komisariatu. — Sądy koleżeńskie.

Rozdział VI 135

Akt proklamacji Królestwa Polskiego 5 listopada 1916 roku. — Uroczystość w Warszawie. — Pierwsza szkoła policyjna przy XI-tym komisariacie. — Kierownik szkoły. — Mój awans na komisarza. — Czyszczenie domów. — Dezynfekcja i dezynsekcja ludności. — Strajk służby szpitalnej. — Czystość ulic Warszawy. — Moje nieporozumienie służbowe z Księciem Naczelnikiem.

Rozdział VII 151

Stosunek Milicji Miejskiej do niemieckiej policji. — Inspekcje niemieckie. — Komisarze niemieccy. — Instrukcja służbowa. — Manifestacje akademików w dniu 9 listopada 1917 roku. — Bójka z policją niemiecką. — Moje spotkanie z von Glasenappem. — Gwałty Niemców nad ludnością. — Moja druga dyscyplinarka i jej epilog. — Zaostrzenie się stosunków służbowych z policją niemiecką. — Represje i przywileje. — Orszak wojenny.

Rozdział VIII 165

Reorganizacja biura Naczelnika Milicji. — Skasowanie decernatów. — Utworzenie sekcji. — Nadkomisarze. — Mój awans na nadkomisarza i kierownika sekcji IV-tej. — Utworzenie pierwszych kursów dla urzędników policyjnych przy komisji kierującej przygotowaniem urzędników dla Państwa Polskiego. — Kierownictwo kursów. — Przejście moje na kierownika sekcji II-giej. — Służba śledcza. — Walka z drożyzną i lichwą. — Gromadzenie towarów w magazynach Milicji. — Nocne knajpy i potajemne domy gry. — Nocne obchody i rewizje.

Rozdział IX 181

Rok 1918. — Sytuacja polityczna. — Klęska Niemców. — Propozycje niemieckie przejęcia przez Milicję policji kryminalnej. — Wypadki 10 i 11 listopada 1918 roku. — Przydział komisarza Gorzechowskiego do Komendy Milicji. — Moja działalność w dniu 11 listopada. — Chwalebne czyny Milicji warszawskiej przy rozbrajaniu Niemców. — Powołanie komendanta Piłsudskiego na Naczelnika Państwa. — Pierwszy gabinet Moraczewskiego. — Moja rezygnacja ze służby w Milicji i przejście do służby państwowej.

Rozdział X 197

Moja służba w Wydziale Policji. — Utworzenie Prezydium Policji w Warszawie i mianowanie mnie kierownikiem Prezydium. — Powstanie różnych organizacji służby bezpieczeństwa. — Straż Narodowa, Straż Kolejowa, Milicja Polskiej Partii Socjalistycznej, Milicja Ludowa i jej organizacja.

Rozdział XI 205

Zamach stanu 5 stycznia 1919 roku. — Likwidacja Straży Narodowej i Milicji PPS. — Pochody i manifestacje. — Gabinet Paderewskiego. — Utworzenie Naczelnej Inspekcji. — Dekret o organizacji Policji Komunalnej. — Bunt policji w Płocku. — Delegacja moja w celu uśmierzenia buntu.

Rozdział XII 217

Likwidacja Prezydium Policji. — Naczelna Inspekcja Policji. — Rejon mojej inspekcji. — Wizytacje policji powiatowej. — Ekspedycja do Wyszkowa. — Działalność Milicji Ludowej. — Stosunki bezpieczeństwa na prowincji w 1919 roku.

Rozdział XIII 227

Początki projektu unifikacji organów bezpieczeństwa. — Komendant Policji Komunalnej i Milicji Ludowej. — Straż Bezpieczeństwa. — Ustawa o Policji Państwowej. — Komendant Henszel. — Utworzenie okręgowych komend Policji Państwowej. — Moja nominacja na Komendanta I-szego okręgu. — Hotel „Anielski”. — Likwidacja Milicji Ludowej. — Kłopoty organizacyjne. — Gazeta Policji Państwowej.

Rozdział XIV 241

Uwagi co do organizacji Policji Państwowej. — Umundurowanie i uzbrojenie policji. — Wcielenie Żandarmerii Krajowej do policji. — Wiosna 1920 roku. — Wojna z bolszewikami. — Rada Obrony Państwa. — Odezwy do ludności. — Sierpień 1920 roku. — Ewakuacja komend powiatowych na prawym brzegu Wisły. — 213. Pułk Piechoty. — Zbliżanie się bolszewików do Warszawy.

Rozdział XV 263

Ofensywa polskiej armii. — Wyjazd mój na front. — Bitwa pod Włocławkiem. — Potyczki pod Nieszawą. — Napad bolszewików na Płock. — Moje podróże inspekcyjne po odparciu bolszewików. — Działalność bojowa okręgu warszawskiego.

Rozdział XVI 283

Powrót 213. Pułku do Warszawy. — Dalsza unifikacja Policji Państwowej. — Utworzenie okręgów kresowych. — Ustąpienie nadinspektora Borzęckiego i Komendanta Głównego Henszla. — Mój awans i przeniesienie do Komendy Głównej.

Aneksy 289

- Aleksander Kroński — Straż Obywatelska m.st. Warszawy 1915 (fragment) **291**
- Kalendarz-informator Milicji Miejskiej m.st. Warszawy na 1918 rok
z planem Wielkiej Warszawy (fragmenty) **301**
- Życiorys Henryka Wardęskiego znajdujący się w zasobach archiwalnych
Ministerstwa Sprawiedliwości **325**

Bibliografia 329

Indeks osób 331

Indeks rzeczowy 337